

Kamer der Volksvertegenwoordigers

Chambre des Représentants

27 OCTOBER 1953.

27 OCTOBRE 1953.

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het uitzicht der stembiljetten,
door splitsing van het hoofdvakje.

PROPOSITION DE LOI

portant modification de la présentation des bulle-
tins de vote par dédoublement de la case de tête.

TOELICHTING

DEVELOPPEMENTS

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

MESDAMES, MESSIEURS,

Het stelsel van het hoofdvakje, zoals dit in onze kieswet werd opgenomen, werd ingevoerd door de wet van 26 April 1929. Artikel 128 bepaalt de vaststelling van het stembiljet, artikel 156 regelt de stemopneming en artikel 170 de toekenning van de stemmen.

Zodra dit stelsel werd toegepast, wekte het ontevredenheid bij de kiezers, en de noodzaak van een hervorming er van vond weerklank in vrij talrijke voorstellen :

voorstel Michaux	14-11-1935
voorstel Philippart	30-11-1938
voorstel de Dorlodot	1946
voorstel Charpentier	1947
voorstel Lahaye	11-12-1951

Het doel van die verschillende voorstellen gaat van de eenvoudige afschaffing, met of zonder nieuwe wijze van rangschikking der kandidaten (b.v. voorgedragen in alphabetische vlogorde) tot het behoud er van, met eenvoudig nieuwe wijzen van berekening.

De oorzaak van die beroering ligt, wij herhalen het, in het feit dat het stelsel door de kiezers niet wordt aanvaard. Het schept tussen hen en hun vertegenwoordigers een werkelijke kloof, een verlies van vertrouwen. De volksvertegenwoordiger wordt er van verdacht slechts een willoos werktuig te zijn, die zich niet om het openbaar belang bekommert, en het Parlement wordt als een overbodig organisme beschouwd.

De ondergetekenden hebben de redenen van die toestand onderzocht. Zij werden duidelijk uiteengezet in het voorstel van 11 December 1951. Wij brengen ze nog eens in herinnering en voegen er enkele grieven aan toe, ontleend aan de toelichting van de vorige voorstellen of afgeleid uit de bespreking er van.

Hieronder volgt de lijst van die grieven :

1) De kiezer stelt vast dat hij beroofd wordt van een

Le régime de la case de tête incorporé dans notre loi électorale fut défini par la loi du 26-4-1929 — l'article 128 fixe la présentation du bulletin, l'article 156 règle le dépouillement; l'article 170 l'attribution des voix —.

Aussitôt qu'il fut mis en œuvre, l'électeur le supporta mal et la nécessité de le réformer trouva écho dans des propositions déjà nombreuses, citons :

proposition Michaux	14-11-1935
proposition Philippart	30-11-1938
proposition de Dorlodot	1946
proposition Charpentier	1947
proposition Lahaye	11-12-1951

L'objet de ces diverses propositions varie de la suppression pure et simple avec ou sans mode nouveau de classement des candidats (présentés par exemple par ordre alphabétique), jusqu'au maintien avec simplement de nouveaux modes de computation.

D'où vient ce trouble, redisons-le : ce régime n'est pas admis par l'électeur, il crée entre lui et ses représentants un fossé effectif, une perte de confiance. Le représentant devient suspect de n'être plus qu'un robot ne se souciant pas de l'intérêt public, le parlement de devenir un rouage inutile.

Les soussignés ont analysé les raisons de cette situation. Elles sont clairement exposées dans la proposition du 11 décembre 1951. Les voici rappelées en y joignant quelques griefs tirés des développements des propositions précédentes ou dégagées des discussions.

Voici le tableau de ces griefs :

1) L'électeur se voit dépossédé d'un des deux éléments

van beide bestanddelen van zijn recht als staatsburger : hij stelt nog steeds het aantal vertegenwoordigers van iedere partij vast, maar beschikt niet meer over het recht dat van overwegend belang is voor een opdrachtgever, nl. zijn mandataris aanduiden.

2) Het stelsel doet een gesloten klasse van mandatarissen ontstaan, een verstarring van de vertegenwoordiging, die nadelig is voor het contact met de ideeën en de belangen van de burgers.

3) Het splitst de kiezers van iedere partij in twee klassen : enerzijds een kiezersaristocratie die, in de polls en zelfs in de verenigingen, de voordracht van de lijsten regelt. Gemiddeld 3 % oefenen dat recht van superburgers uit. Anderzijds, het plebs, met een gedevalueerd stemrecht. Dit druist regelrecht in tegen het algemeen stemrecht, zonder waarborg van gehalte.

4) Volgens dit stelsel, wordt de kiezer beschouwd als een onmondige minderjarige, zodat men zelfs gezegd heeft dat het hoofdvakje werd uitgevonden voor de kiezers die zelf geen hoofd hebben. Dat stemt niet overeen met het ontwikkelingspeil van onze bevolking.

5) Dank zij dit mechanisme, worden in de clubs voor- aanstaande personen geweerd ten voordele van intriganten.

6) Het zet de mandataris aan, de beginselen te vergeten voor de verdediging waarvan hij werd verkozen en verleidt hem tot combinaties.

7) Het maakt van het individu een gewillige slaaf van een groep, leidt tot ontaarding van het persoonlijk werk en vernietigt de vrijheid van het woord.

8) De centrale plaats van het hoofdvakje, de abnormale afmetingen er van zijn als een lokaas, een uitnodiging om te stemmen uit gemakzucht.

9) De wil van diegenen die nog zouden willen een keuze doen wordt van te voren verlamd.

10) De gewettigde opinies, aan banden gelegd door een strak conformisme, kunnen slechts tot uiting komen door scheuring, tweespalt of betreurenswaardig krakeel in de partijen zelf.

11) Men maakt ons medeplichtig aan een schandelijke huichelarij, door de kiezers onder bedreiging van geldboete naar de stembus te roepen, terwijl de eigenlijke verkiezing toch reeds in kunnen en kruiken is.

Een stelsel, waartegen zo deugdelijke en klaarblijkelijke argumenten kunnen worden aangevoerd, blijft niettemin bestaan, in weerwil van de meer dan gewettigde vijandigheid der bevolking.

De Commissie voor de Binnenlandse Zaken (Stuk n° 314, 1952-1953) verwierp de afschaffing er van, zoals trouwens ook de vroegere ontwerpen werden afgewezen; en nochtans komt de heer Saint-Remy in zijn verslag zelf tot de bevinding : « Er bestaat een « malaise », een onloochenbaar wantrouwen bij het kiezerskorps, en er moet een middel gevonden worden om dit te doen verdwijnen ».

Niettemin wordt het voorstel verworpen. Waarom ?

Het verwijt van persoonlijk belang houdt hier geen steek; in geen enkele partij zou een meerderheid zich daarvoor laten leiden. Het plichtsgevoel alleen volstaat reeds om zulks te keer te gaan.

Om dit « waarom » te beantwoorden, zullen wij terugkeren tot het verslag van de Commissie, er de argumenten van ontleden en ze tevens aanvullen met die, welke wij uit vroegere debatten en besprekingen hebben geput.

De ondergetekenden vinden eerst en vooral twee negatieve argumenten tegen de besproken voorstellen :

1) De eenvoudige afschaffing zou de mogelijkheid ontlenen tot het uitbrengen van een loutere partijstem, wat velen nochtans wensen te doen.

2) Aangezien steeds een groot aantal stemmen zal worden uitgebracht naast de naam die aan het hoofd van de

que comporte son droit de citoyen : il fixe encore le nombre de représentants de chaque parti, mais n'a plus le droit essentiel pour un mandant de désigner son mandataire.

2) Il crée une caste fermée de mandataires, un immobilisme de la représentation préjudiciable au contact avec les idées et les intérêts des citoyens.

3) Il sépare les électeurs de chaque parti en deux classes. D'une part, l'aristocratie électorale de ceux qui dans les polls ou même les associations règlent la présentation des listes. Ils sont en moyenne 3 % pratiquant ce droit de supercitoyen. D'autre part la plèbe, au droit de vote dévalué. C'est la négation du suffrage universel sans garantie de qualité.

4) Le régime considère l'électeur comme mineur non émancipé au point qu'il fut dit que la case de tête fut inventée pour l'électeur qui n'en a pas. Cela ne convient nullement au niveau de nos populations.

5) Le mécanisme permet dans les clubs d'écarter des personnalités au profit de vainqueurs d'intrigues.

6) Favorisant l'oubli par le mandataire des principes pour la défense desquels il a été élu, il l'incite aux combinaisons.

7) Asservissant inconditionnellement l'individu à un groupement, il implique la dévaluation du travail personnel, il supprime la liberté de parole.

8) La position centrale de la case de tête, ses dimensions anormales en font une cible, une invitation à un vote de paresse.

9) La volonté de ceux qui voudraient encore choisir est par avance annihilée.

10) Les opinions légitimes, comprimées par un conformisme rigoureux ne peuvent se manifester que par scissions, cloisonnements ou éclats regrettables au sein des partis.

11) C'est nous faire complices d'une honteuse hypocrisie que d'appeler l'électeur aux urnes sous menace d'amende, alors que la véritable élection est faite.

Un régime qui a contre lui tant de bonnes et évidentes raisons persiste malgré l'hostilité combien justifiée de la population.

La Commission de l'intérieur (Document n° 314, session 1952-1953) repoussa sa suppression, comme les projets antérieurs avaient été repoussés et pourtant le rapport Saint-Remy constate lui-même : « Il existe un malaise, une méfiance du corps électoral et un remède doit y être trouvé ! »

Et pourtant il rejette. — Pourquoi ?

Écartons l'imputation d'intérêt personnel, dans aucun parti il ne guiderait une majorité, la conscience professionnelle seule suffirait à y parer.

Pour éclairer ce « Pourquoi ? » reprenons le rapport de la Commission, analysons ses raisons en les complétant ici également de celles tirées des débats antérieures et des discussions.

Les soussignés voient d'abord deux raisons négatives contre les propositions qui furent discutées :

1) Une suppression pure et simple ne donne pas la possibilité de manifester un vote pur de parti, désir pourtant fréquent.

2) L'ordre alphabétique proposé, étant donné qu'un grand nombre de votes se portera toujours à côté du nom

lijst staat, zou de voorgestelde alphabetische volgorde neerkomen op een verkiezing bij voorkeurstemmen, die slechts te wijten is aan het toevallig karakter van die volgorde. Zoals de Minister van Binnenlandse Zaken verklaarde: « Aldus zou een beredeneerde keuze vervangen worden door een bloot toeval. »

Naast deze negatieve argumenten, zijn er ook positieve redenen tot handhaving van het hoofdvakje. Ondergetekenden moeten inderdaad loyaal erkennen dat bedoeld hoofdvakje :

- 1) de cohesie der partijen waarborgt, hun eenheid, hun tucht. Welnu, de partijen zijn onafscheidelijk verbonden met ons openbaar leven;
- 2) de klemtoon legt op de grote politieke problemen, en de stabiliteit van de vertegenwoordiging van de grote leidinggevende ideeën verzekert;
- 3) bijdraagt tot de vorming van stabiele meerderheden;
- 4) aan de Comité's een rechtmatige controle overlaat tot vergelding van hun ideologische arbeid en van de verdienste die zij hebben door zich met de partij en met de kiezer in te laten;
- 5) toelaat een principieel vertrouwen in de partij te betuigen, alsook in haar opvattingen;
- 6) een hoofd bezorgt — toelaat de leidersrol toe te kennen aan een man die tot vaandrig verkozen werd;
- 7) de demagogische houdingen remt en het nalopen van persoonlijke voorkeurstemmen.

De ondergetekenden stelden zich dus de vraag : hebben wij dan een regime bereikt dat niet meer voor verbetering vatbaar is, zal men het moeten aangetast laten door een zekere kwaal, opdat men niet in een andere, misschien ergere, zou vervallen ?

Terwijl zij zich deze vraag stelden, lazen de ondergetekenden in « La Voix des Classes Moyennes » een artikel van de hand van iemand die als plaatsvervangend rechter, vertrouwd is met de stemopnemingsburelen, de heer Brasseur, advocaat, voorzitter van de plaatsvervangende rechters van België, die de grondslag van dit wetsvoorstel bezorgde.

De ondergetekenden vinden daarin instemming met al wat gewettigd is in het stelsel van het hoofdvakje en met de weglating van al hetgeen daarin verkeerd is. Het weerlegt alle argumenten, zowel voor als tegen.

De ondergetekenden zijn er van overtuigd rekening daarmee te hebben gehouden, zodat :

- 1) het recht van de kiezer wordt geëerbiedigd.

Deze zal, met volkomen doeltreffendheid, hetzij vertrouwen kunnen stellen in het comité en de door dit comité gedane keuze van personen bekrachtigen, hetzij slechts een ideologische stemming uitbrengen, hetzij werkelijk zijn mandataris aanwijzen;

- 2) de politieke organisaties niet over het hoofd worden gezien.

Monopolie tot inschrijving op de lijsten — stilzwijgend verzoek om ten gunste van deze of gene te stemmen, nog doeltreffender dan vroeger voor de eersten — behouden mogelijkheid voor principieel akkoord betreffende de rangschikking — mogelijkheid om in de strijd regels op te leggen — voorkoming van afscheuringen — betere kennis van de verzuchtingen van haar leden — nadruk op de rol van leider van de 1ste candidaat;

- 3) aan de mandataris worden verzekerd :

de vrijheid van het woord — de belangstelling door persoonlijk werk — het vertrouwen van de kiezers.

figurant en tête, amènerait une élection par préférence due au hasard des noms. Comme le déclara le Ministre de l'Intérieur : « Ce serait substituer un hasard à un choix raisonné ».

A côté de ces raisons négatives, militent des raisons positives en faveur de la case de tête, les soussignés doivent en effet loyalement reconnaître que ladite case de tête :

- 1) garantit la cohésion des partis, leur unité, leur discipline; or, le parti est un fait inséparable de notre vie publique;
- 2) met l'accent sur les grandes questions politiques et assure la stabilité de la représentation des grandes idées-guides;
- 3) aide au dégagement de majorités stables;
- 4) laisse aux Comités un juste contrôle rémunérant son travail idéologique et le mérite qu'ils ont de s'occuper du parti et de l'électeur;
- 5) permet de marquer une confiance de principe au parti, à ses idées;
- 6) assure une tête — permet d'attribuer le rôle de leader à l'homme choisi comme porte-drapeau;
- 7) freine les attitudes démagogiques et la brigue des suffrages personnels.

Les soussignés se posaient donc la question : Sommes-nous arrivés à un régime qui n'est plus perfectible, faut-il le laisser affecté d'un mal certain afin de ne pas tomber dans un autre, peut-être pire ?

C'est alors qu'ils se posaient cette question que les soussignés lurent dans « La Voix des Classes Moyennes » un article dû à la plume d'un praticien des bureaux de dépouillement comme juge suppléant, M. Brasseur, avocat, président des juges de paix suppléants de Belgique, et qui fournit la base de la présente proposition.

Les soussignés trouvent en elle le respect de tout ce que le régime de la case de tête a de légitime et la suppression de tout ce qu'elle a d'abusif. Elle répond à tous les arguments tant pour que contre.

Les soussignés ont la conviction de l'avoir mise au point de façon à :

- 1) respecter le droit de l'électeur.

Celui-ci pourra avec pleine efficacité, soit faire confiance au comité et ratifier son choix des hommes — soit n'émettre qu'un vote idéologique — soit choisir réellement son mandataire;

- 2) respecter les organisations politiques.

Monopole de l'inscription sur les listes — invitation tacite au vote en faveur de tel ou tel, plus efficace qu'auparavant encore pour les premiers — possibilité conservée de l'accord de principe sur le classement — possibilité d'imposer des règles dans la lutte — scissions évitées — meilleure connaissance des aspirations de ses membres — accentuation du rôle de leader du 1er candidat;

- 3) assurer au mandataire :

la liberté de parole — l'intérêt au travail personnel — la confiance des électeurs.

Dit gezegd zijnde, dienen nog enkele technische opmerkingen te worden gemaakt: wij vestigen de aandacht op de laatste volzin: er valt geen enkele nieuwe reden tot nietigverklaring te vrezen — geen bijkomende moeilijkheden bij de opnemings: bij de telling twee hoopjes in plaats van één, voor de berekeningen een gelijke toekenning, die niet de minste moeilijkheden oplevert.

De ondergetekenden zijn er ten slotte van overtuigd, dat zij U de beste en meest praktische oplossing voorleggen. Daarom hebben zij onderhavig voorstel uitgewerkt.

Het is gematigd daar het rekening houdt met wat er gewettigd is in het stelsel van het hoofdvakje.

Rechtvaardig, het schaft de misbruiken van het stelsel af. Billijk, het brengt evenwicht in de rol van burgers, partijen en verkozenen.

Typisch Belgisch, het kiest de gulden middenweg.

Eerlijk, het schenkt aan de stemming haar ware betekenis.

Democratisch, het is een waarborg voor de volledige uitoefening van het recht van de burger.

De ondergetekenden achten het ten slotte nuttig U hierbij, ter vergelijking, de afbeeldingen te geven van de twee stembiljetten, het ene vóór, het ander na de goedkeuring van de voorgestelde hervorming.

Cela dit, quelques remarques techniques doivent être faites: à noter la dernière phrase: aucune cause de nullité nouvelle à craindre — absence de complication de dépouillement, au comptage deux tas au lieu d'un pour les calculs, attribution à égalité des plus simples à opérer.

Les soussignés ont enfin la certitude de vous présenter la note juste — conçue dans un esprit pratique — c'est pourquoi ils ont mis sur pied le projet ici présenté.

Modéré, il respecte ce que la case de tête a de légitime.

Juste, il supprime ce qu'elle a d'abusif.

Équitable, il attribue un rôle équilibré entre citoyens, partis et élus.

Bien belge, il cherche la solution du juste milieu.

Honnête, il attache au vote sa signification exacte.

Démocratique, il assure le plein exercice du droit de citoyen.

Les soussignés estiment enfin utile de vous donner la figuration comparative de deux bulletins de vote, l'un avant, l'autre après l'adoption de la réforme proposée.

H. LAHAYE.

Vóór.

ARRONDISSEMENT IEPER.

VERKIEZING VAN 3 VOLKSVERTEGENWOORDIGERS.

2 April 1939.

Avant.

ARRONDISSEMENT D'YPRES.

ELECTION DE 3 REPRESENTANTS.

Le 2 Avril 1939.

1

Butaye	•
Deschrijver	•
Lesaffer	•
Opvolgers - Suppléants	
Tollenaere	•
Verstraete	•
Leuridan	•
Blootacker	•
Maddens	•
Verhalle	•

2

Tahon	•
Van Eecke	•
Vanneste Hubert	•
Opvolgers - Suppléants	
de Vinck	•
Coppin	•
Denturck	•

3

Lahaye	•
Casier	•
Titeca	•
Opvolgers - Suppléants	
Rondelez	•
Lauwers	•
Van Poppel	•
Mahieu	•
Delannoo	•
Kergieter	•

4

De Man	•
Van der Ghote	•
Ingelbeen	•
Opvolgers - Suppléants	
Van der Ghote	•
Vandecandelaere	•
Van Wallegghem	•
Ghesquière	•
Ostyn	•
Gruson	•

5

Missiaen	•
Minnekeer	•
Odent	•
Opvolgers - Suppléants	
Isaac	•
Clement	•
Vanneste Albert	•
Lutin	•
Bourdouxsche	•
Deleu	•

6

Baelen	•
Vermet	•
Obyn	•
Opvolgers - Suppléants	
Glorie	•
Allegaert	•
Braem	•

[5]

Na.
ARRONDISSEMENT IEPER.
VERKIEZING VAN 3 VOLKSVERTEGENWOORDIGERS.
2 April 1939.

Après.
ARRONDISSEMENT D'YPRES.
ELECTION DE 3 REPRESENTANTS.
Le 2 Avril 1939.

1	2	3	4	5	6
Butaye	Tahon	Lahaye	De Man	Missiaen	Baelen
Deschrijver	Van Eecke	Casier	Van der Ghote	Minnekeer	Vermet
Lesaffer	Vanneste Hubert	Titeca	Ingelbeen	Odent	Obyn
Opvolgers - Suppléants	Opvolgers - Suppléants	Opvolgers - Suppléants	Opvolgers - Suppléants	Opvolgers - Suppléants	Opvolgers - Suppléants
Tollenaere	de Vinck	Rondelez	Van der Ghote	Isaac	Glorie
Verstraete	Coppin	Lauwers	Vandecandelaere	Clement	Allegaert
Leuridan	Denturek	Van Poppel	Van Walleghem	Vanneste Albert	Braem
Lijststemmen - Votes de liste	Lijststemmen - Votes de liste	Lijststemmen - Votes de liste	Lijststemmen - Votes de liste	Lijststemmen - Votes de liste	Lijststemmen - Votes de liste
Zonder voorkeur	Zonder voorkeur	Zonder voorkeur	Zonder voorkeur	Zonder voorkeur	Zonder voorkeur
Sans préférence	Sans préférence	Sans préférence	Sans préférence	Sans préférence	Sans préférence
Aangenomen volgorde	Aangenomen volgorde	Aangenomen volgorde	Aangenomen volgorde	Aangenomen volgorde	Aangenomen volgorde
Ordre adopté	Ordre adopté	Ordre adopté	Ordre adopté	Ordre adopté	Ordre adopté

WETSVOORSTEL

Eerste Artikel.

Op de stembiljetten die voor de wetgevende, provinciale en gemeenteverkiezingen worden opgemaakt, wordt het bovenaan iedere lijst (volledige, onvolledige of afzonderlijke kandidaat) geplaatste stemvakje afgeschaft.

Art. 2.

In de eerste twee gevallen (volledige of onvolledige lijsten), wordt het vervangen door twee vakjes met dezelfde vorm en dezelfde afmetingen, voorafgegaan door hetzelfde kader als die voorbehouden voor de stemming ten gunste van een kandidaat.

Art. 3.

In plaats van de naam van de kandidaat wordt, in dezelfde drukletters en in het bij artikel 2 voorgeschreven kader, naast het eerste van beide vakjes, de vermelding geplaatst « Aangenomen volgorde » en naast het tweede vakje de vermelding « Zonder voorkeur ».

Art. 4.

Beide nieuwe vakjes worden het ene onder het andere geplaatst, na de naam van de kandidaat die de laatste op iedere lijst voorkomt, doch van laatstgenoemde gescheiden door een kader zonder stemvakje, met de woorden « Lijststemmen ». Dit kader stemt geheel overeen met dat hetwelk wordt gebruikt voor de eventuele vermelding « opvolgers ».

Art. 5.

De in het vakje « Aangenomen volgorde » uitgebrachte stemmen worden op dezelfde wijze berekend als die welke vroeger in het enige hoofdvakje werden uitgebracht.

De op het vakje « Zonder voorkeur » uitgebrachte stemmen worden gelijkelijk toegekend aan al de kandidaten van de lijst, terwijl het eventuele overschot volgens de volgorde van voordracht wordt verdeeld.

In geval van samenloop tussen deze stemmingen, wordt alleen de eerste stemming als bestaande geacht.

21 October 1953.

PROPOSITION DE LOI

Article premier.

Sur les bulletins de vote établis pour les élections législatives, provinciales et communales, la case de vote placée en tête de chacune des listes (complètes, incomplètes ou candidat isolé) est supprimée.

Art. 2.

Dans les deux premiers cas (listes complètes ou incomplètes) elle sera remplacée par deux cases qui auront la même forme, la même dimension et seront précédées du même cadre que celles réservées au vote en faveur d'un candidat.

Art. 3.

En place du nom de candidat, dans les mêmes caractères et dans le cadre prescrit à l'article 2 sera inscrite en regard de la première de ces deux cases la mention « ordre adopté » et en regard de la seconde la mention « sans préférence ».

Art. 4.

Ces deux cases nouvelles seront portées l'une en-dessous de l'autre, après le nom du candidat présenté le dernier sur chaque liste, mais seront séparées de ce dernier par un cadre sans case de vote, portant les « mots » votes de liste ». Ce cadre sera identique à celui employé pour l'éventuelle mention « suppléants ».

Art. 5.

Les votes portés sur la case « ordre adopté » seront comptés comme précédemment l'étaient ceux portés dans la case de tête unique.

Les votes portés sur la case « sans préférence » seront attribués par parts égales à tous les candidats de la liste, le solde éventuel sera réparti selon l'ordre de présentation.

En cas de concours entre ces deux votes, seul le premier sera considéré comme existant.

21 octobre 1953.

H. LAHAYE,
L. D'HAESELEER,
J. VAN DER SCHUEREN,
L. COOREMANS,
N. VAN DOORNE,
J. MASQUELIER.